

ництва та визначати його ефективність та рентабельність. Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є розробка моделей дослідження ЗМК як інституціонально-функціонального простору репрезентації, циркуляції, селекції та актуалізації різноформатної продукції політико-символічного виробництва.

Бібліографічні посилання:

1. **Бурдые П.** Социология политики / П. Бурдые ; [пер. с фр. ; общ. ред. перевода и предисл Н. А. Шматко]. – М. : Socio-Logos, 1993. – 336с.
2. **Липпман У.** Общественное мнение / У. Липпман ; [пер. с англ. Т. В. Барчуновой ; ред. пер. : К. А. Левинсон, К. В. Петренко.]. – М. : Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 384 с.
3. **Ginneken J. van.** Collective behavior and Public Opinion: Rapid Shifts in Opinion and Communication [Text] / J. van. Ginneken. – M Zahwah; London: Lawrence Erlbaum Asspciates, 2003. – 301 p.
4. **Entman R.** «Tree Beard». Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm / R. Entman. // Journal of Communication. – Autumn 1993. – № 3. – P. 43 – 51.

УДК 324:342.8

Д. А. Локтіонова

ВИКОРИСТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕСУРСУ ПІД ЧАС ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ТА МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ (2002, 2006, 2010 pp.)

Узагальнюється поняття та сутність «адміністративного ресурсу»; причини, які спонукають його використання. Наводяться приклади застосування адміністративного ресурсу в Миколаївській, Одеській та Херсонській областях під час виборчих кампаній 2002, 2006, 2010 pp.

Ключові слова: адміністративний ресурс, вибори, виборча кампанія, голосування, електорат.

Обобщается понятие и сущность «административного ресурса»; причины, которые побуждают его применение. Приводятся примеры использования административного ресурса в Николаевской, Одесской и Херсонской областях во время избирательных кампаний 2002, 2006, 2010 гг.

Ключевые слова: административный ресурс, выборы, голосование, избирательная кампания, электорат.

Definition and essence of «administrative resource» are summarized; reasons to induce it either. Examples of using administrative resource during electoral campaigns 2002, 2006, 2010 in Mykolayiv, Odessa and Kherson regions are given.

Keywords: administrative resource, electorate, elections, electoral campaign, voting.

© Д. А. Локтіонова, 2012

Інтенсивне застосування адміністративного ресурсу стало характерною особливістю для вітчизняних виборчих кампаній, починаючи з 2002 р. Від виборів до виборів активне використання адміністративного ресурсу з боку провладних кандидатів залишається актуальним та щільно вивчається вітчизняними науковцями, дослідниками та представниками Комітету виборців України (далі – КВУ).

Отже, актуальність даної проблематики зумовило вирішення наступних дослідницьких завдання даної розвідки: виявити сутність адміністративного ресурсу та причини його застосування в вітчизняних реаліях; дослідити особливості його застосування в Південному регіоні України (Миколаївській, Одеській, Херсонській областях) під час парламентських та місцевих виборів в 2002, 2006, 2010 pp.

Дослідженню явища адміністративного ресурсу присвячена велика кількість вітчизняних та зарубіжних розвідок. Такі вітчизняні науковці як М. Бучин, Д. Видрін, О. Радченко розглядають адміністративний ресурс як деструктивне явище, що спричинено недосконалою політичною системою в Україні [1, 2, 3, 4]. Українська дослідниця Н. Ніколаєнко в своїй монографії аналізує адміністративний ресурс як недемократичне явище сучасного політичного процесу. Авторка зауважує, що до адміністративного ресурсу найактивніше вдаються в контексті політичних технологій [5]. Політичний експерт О. Яцунська з огляду на місцеві вибори наводить приклади використання адміністративного ресурсу та наслідки його застосування під час виборчої

кампанії на Миколаївщині [6].

Російські дослідники зазначають, що адміністративний ресурс виступає могутнім інструментом кандидатів на шляху досягнення виборчої перемоги. Зокрема, Д. Парамонов та В. Кириченко розглядають стилі та моделі застосування адміністративного ресурсу [7]. Інші російські дослідники, такі як А. Чуклинов акцентують увагу на тому, що адміністративний ресурс виступає специфічною формою політичної корупції. Автор зазначає, що особливість адміністративного ресурсу як явища, що має відношення до корупції полягає в тому, що в ньому майже завжди відсутня монетарна сутність. В даному випадку мова йде лише про політичну вигоду.

Існує загальноприйнята думка, що адміністративний ресурс має негативний зміст, про що свідчить практика його застосування під час вітчизняних виборчих кампаній. Так, М. Бучин вважає, що адміністративний ресурс у вітчизняних реаліях найповніше виявляється під час виборів. Він порушує права і свободи громадян, ставить суб'єктів виборчого процесу у нерівне становище, викривлює волевиявлення виборців, нівелює саме поняття демократії [2, с.67]. Однак, на думку українського дослідника О. Радченко, дане суспільне явище носить достатньо неоднозначний характер, який залежить від мети та вимог, які перед собою ставить розпорядник такого роду ресурсу. Тому, зміст адміністративного ресурсу необов'язково має бути незаконними чи «брудними» [4]. Насамперед, це залежить від досягнення самих цілей за допомогою такого роду інструмента. Отже, логічним буде погодитись з думкою вітчизняної дослідниці Н. Ніколаєнко відносно визначення даного поняття. Так, авторка вважає, що під адміністративним ресурсом слід розуміти використання органами державної влади, місцевого самоврядування чи кандидатами, які є держслужбовцями, своїх владних повноважень для досягнення політичних і корпоративних цілей, а також для доступу до ресурсів держави» [5, с.390].

Поняття «адміністративний ресурс» слід вживати в декількох значеннях: широкому, власному та вузькому. В першому (широкому) значенні під адміністративним ресурсом слід розуміти «...здатність органів державної влади здійснювати законний чи незаконний вплив на політичний процес, щоб досягнути особистих чи групових цілей» [4]. У власному значенні, адміністративний ресурс трактується як діяльність виключно виконавчих органів владних структур, які користуються певною сукупністю владних важелів окреслених відповідними нормативними документами.

Отже, в перших двох значеннях адміністративний ресурс – це всі представники обласний, районних, міських адміністрацій, яких використовують для виконання того чи іншого завдання [9]. Ось чому вітчизняний політолог Д. Видрін стверджує, що адміністративний ресурс є завжди і особливо там, де існують адміністрації [3]. Разом з тим, слід відмітити, що адміністративний ресурс має глибокі традиції радянської командно-адміністративної системи. В своїй монографії Н. Ніколаєнко демонструє підрахунки експертів Центру Разумкова, які свідчать, що на найбільш впливові посади в системі влади протягом 1991-2003 рр. призначались вихідці з партійної, радянської, господарської, комсомольської номенклатури радянських часів – 73%. Водночас майже 80% вищезазначених осіб займали посади голів обласних державних адміністрацій [5, с.155].

В вузькому значенні, необхідно розглядати окремі складові адміністративного ресурсу, а саме: політтехнологічний (який в більшості використовується у виборчому процесі), політичний, юридичний, інформаційний, психологічний тощо. Кожна із зазначених складових характеризує відповідний сегмент владного впливу на зовнішнє оточення [4]. Виходячи із вищенаведеного очевидно, що адміністративний ресурс завжди знаходиться в сфері компетенції владних структур. Тобто, ним напряду володіє чиновницький апарат будь-якого рівня та статусу.

Разом з тим треба зазначити, що в залежності від масштабів поширення дії адміністративного ресурсу його можна розділити на локальний, регіональний та загальнонаціональний. Перший із зазначених адміністративний ресурс використовують органи місцевої влади та місцевого самоврядування в межах невеликих населених пунктів. Другий – регіональний адміністративний ресурс – використовується представницькими та виконавчими органами регіонального рівня в межах областей чи інших адміністративно – територіальних одиниць такого рівня. Загальнонаціональний адміністративний ресурс застосовується центральними органами влади, керівниками державної влади, які можуть здійснювати тиск на території всієї держави [1].

Причин застосування адміністративного ресурсу досить багато. Проте, вітчизняна дослідниця Ю. Тищенко зазначає основні, до яких слід відносити:

- значний рівень загального збідніння населення;
- високий рівень безробіття;
- залежність місцевих органів державної влади від вищих інстанцій чи «провладних»

політичних сил;

- вплив місцевих авторитетних осіб;
- залежність місцевого бізнесу від місцевої влади;
- відсутність або слабкість партійних осередків [10, с.83].

31 березня 2002 р. відбулись вибори народних депутатів до рад усіх рівнів, міських, селищних, сільських голів. В січні 2002 р. КВУ було проведено моніторинг подій щодо порушень під час виборчої кампанії на виборах народних депутатів України. Було зафіксовано порушення заборони агітації тих партій/блоків, кандидатів, які користувались підтримкою адміністративного ресурсу. Найпоширенішими порушеннями називали: використання службового становища керівниками органів місцевої влади та місцевого самоврядування (а також керівництвом установ, підприємств, організацій); використання державних коштів, службового транспорту, приміщень, засобів зв'язку, тощо на користь певної партії/блоку чи кандидата; підтримка виборчого блоку «За Єдину Україну!» (далі – ВБ «За ЄДУ!») та окремих кандидатів у мажоритарних округах; адміністративний тиск на суб'єкти виборчого процесу та ЗМІ тощо [11]; примусове залучення працівників установ та організацій, а також студентів і школярів для агітації, часто – в службовий/навчальний час; розпорядження підлеглим щодо дій на підтримку певного блоку або кандидата, які видаються в письмовій, або в усній формі; робота посадових осіб органів державної влади (які не пішли у відпустку на час виборів) в штабах виборчого блоку або кандидатів; безкоштовне надання рекламної площі для агітації за певний блок/кандидата в державних ЗМІ; відверта агітація з боку посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування [12].

Парламентські вибори в Південному регіоні України були відмічені рядом фахівців як такі, що відбувались під значним впливом адміністративного ресурсу з боку місцевої номенклатури та провладних партій/блоків. На думку вітчизняної дослідниці О. Яцунської, особливістю парламентських виборів 2002 р. в м. Миколаєві було те, що вони відбулись під інтенсивним ідеологічним впливом правлячих партій і місцевої державної адміністрації. Зокрема, відбувався тиск на студентів миколаївських вищих навчальних закладів. Понад 1000 студентів Аграрної академії голосували за відкріпними талонами за представників пропрезидентських сил. За ходом голосування пильно стежили куратори груп. Крім того, здійснювався вплив на політичні симпатії виборців через місцеві ЗМІ. В результаті на шпальтах миколаївської преси та в вечірніх новинах миколаївських телеканалів найактивніше висвітлювалась діяльність ВБ «За ЄДУ!» в нейтральній та позитивній тональності [6, с.117-253].

Разом з тим, серед шести обраних депутатів до Верховної Ради України (далі – ВРУ), двоє були представниками ВБ «За ЄДУ!». Зокрема, значну підтримку з боку місцевої влади отримав экс-міністр оборони, генерал О. Кузьмук, який балотувався в ВО № 129. Його перемога та підтримка електорату пояснювалась декількома чинниками: – О. Кузьмук був представлений в одному із своїх візитів А. Кінахом, який на той час займав посаду прем'єр-міністра України [13]; – під час передвиборчої боротьби в соборі Різдва Пресвятої Богородиці кандидата в депутати благословив архієпископ Миколаївський та Вознесенський Питирим; – кандидатуру О. Кузьмука підтримали представники більшості миколаївських заводів, таких як МГЗ, «Зоря-Машпроект», ВАТ «Дамен Шип'ярдс «Океан» [6, с.162]. Разом з тим, активну передвиборчу боротьбу вели й інші представники провладних сил. Так, в ВО № 127 головними конкурентами були заступник голови облдержадміністрації, член НДП та висуванець ВБ «За ЄДУ!» М. Рихальський та безпартійний самовисуванець, миколаївський підприємець В. Горбачов; в ВО № 130 основна боротьба відбувала між головою Миколаївської районної державної адміністрації, членом АПУ та висуванцем ВБ «За ЄДУ!» М. Карпенко та самовисуванцем М. Кругловим; в ВО № 131 заступник голови облдержадміністрації, член АПУ та висуванець ВБ «За ЄДУ!» І. Шульга став основним конкурентом народного депутата безпартійного самовисування П. Рябікіна. Однак, не дивлячись на посади деяких кандидатів в депутати, їх приналежність до провладних політичних сил та ідеологічний тиск вони не здобули перемогу.

Схожа ситуація відбувалась на Херсонщині. В результаті голосування ВБ «За ЄДУ!» не отримав жодного парламентського місця. Чотири мандати здобули кияни, 2 мандати – херсонці, які мешкали переважно в Києві. Такі підсумки пояснювались меншим впливом адміністративного ресурсу в даній області та водночас свідчили про те, що застосування даного ресурсу не завжди є ефективним інструментом, який забезпечує перемогу.

Натомість, серед одинадцяти обраних народних депутатів на Одещині, чотири з них були висуванцями ВБ «За ЄДУ!». Впливовість цього провладного виборчого проекту була активно підтримана з боку обласної влади, яку на той час очолював С. Гриневецький. Він не тільки агітував за дану політичну силу, декларуючи, що програма ВБ «За ЄДУ!» є складовою частиною загальнодержавної програми на чотири роки, та не допускав ніякої іншої агітації. Деякі

аналітик вважали, що методи, якими він користувався полягали у звільненні людей із робочих місць, студентів визивали на «килим» до ректорів тощо. Тобто, діючий губернатор виступав активним виразником та добросовісним виконавцем так званої «президентської волі» [14].

26 березня 2006 р. відбулись чергові вибори народних депутатів. Їх характер проведення та результати значно відрізнялись від попередніх. Попри зміни політичної палітри виборчого процесу варто зазначити зменшення впливу адміністративного ресурсу. Так, Фонд «Демократичні ініціативи» з 6 по 10 квітня 2006 р. провів експертне опитування українських журналістів, політологів і соціологів стосовно їхніх оцінок виборів. В результаті було виявлено, що основною позитивною відмінністю парламентських виборів 2006 р. була відсутність адміністративного ресурсу, принаймні централізованого на загальнонаціональному рівні. Були також відмічені факти невтручання державних органів і Президента в передвиборні перегони, відсутність системних порушень виборчого законодавства і тиску на виборців, політичних переслідувань та використання правоохоронних органів як інструменту в політичній боротьбі, відсутність перешкоджань для діяльності спостерігачів [15].

Аналізуючи хід передвиборчої кампанії та безпосередньо самих виборів, головою правління КВУ І. Поповим було відзначено, що факти застосування адміністративного ресурсу мали не-системний характер. Відтак, до поодиноких випадків можна віднести вдале використання власних повноважень депутата Одеської обласної ради С. Гриневецького за рахунок посади, яку він займав. Голова Одеської обласної державної адміністрації аби не втратити популярність та отримувати постійну підтримку населення, під час своєї губернаторської діяльності робив акцент на необхідності погашення заборгованості заробітної платні та пенсії. Як наслідок, протягом листопада 2002 р. була ліквідована заборгованість із заробітної платні – на початок місяця на 22% від суми заборгованості [14].

Чергові вибори народних депутатів відбулись 31 жовтня 2010 р. Їх головна відмінність полягала в тому, що вперше місцеві вибори проходили окремо від парламентської кампанії. Експертний аналіз фахівців КВУ виборчої кампанії в регіональному розрізі продемонстрував, що найбільш проблематично кампанія відбувалась в Південному регіоні України. Так, даний регіон здобув найгірші показники відносно: – забезпечення та визначення рівня конкурентоспроможності суб'єктів виборчого процесу; – якості роботи територіальної виборчої комісії; – відповідності виборчої кампанії демократичним стандартам вільних і чесних виборів; – рівня застосування адміністративного ресурсу; – рівня об'єктивності ЗМІ щодо висвітлення місцевих виборів; – забезпеченості справедливого представництва політичних сил у роботі виборчих комісій [16].

Відносно застосування адміністративного ресурсу слід зазначити наступне, що на Одещині та Херсонщині місцева влада досить активно брала участь у виборчій кампанії. Як наслідок, це суттєво вплинуло на перебіг і результати виборів. Наприклад, одеський губернатор, голова обласної організації ПР Е. Матвійчук на мітингу 08 жовтня 2010 р. перед будівлею обласної держадміністрації вів активну агітацію серед виборців [17]. На Херсонщині відбувалась неприхована участь посадовців у проведенні передвиборчої агітації на користь ПР у всіх районах області. Причиною цього слугувало те, що більшість керівного складу державних адміністрацій були кандидатами у депутати від ПР до місцевих рад різних рівнів. Разом з тим, значного поширення набули такі форми тиску, як відкриття карних справ, позапланові податкові перевірки, накладання штрафних санкцій тощо [18].

Основною метою використання адміністративного ресурсу під час місцевих виборів 2010 р. було не вплив на виборців, а усунення конкурентів. Наприклад, представники Одеської обласної партійної організації «Сильної України» заявляли про випадки тиску на прибічників та членів партії, потенційних кандидатів у місцеві ради різних рівнів, чиновників з районів області, співробітників бюджетних організацій через шантаж. Він полягав в зберіганні посади й роботи шляхом виходу із лав партії. Так, обласна організація «Сильної України» за час виборчої кампанії зафіксувало понад 20 скарг від своїх однопартійців і активістів [17]. На Херсонщині достатньо широко використовувалась практика «співбесід» з імовірними кандидатами в кабінетах керівників райдержадміністрацій. Як наслідок, частина кандидатів відмовлялась від участі у виборах [18].

Отже, аналізуючи вищенаведений матеріал автор дійшов до висновків, що явище адміністративного ресурсу носить неоднозначний та багатоаспектний характер. Однак, в умовах вітчизняних виборчих кампаній адміністративний ресурс набуває негативного змісту, та розглядається переважно в рамках реалізації політичних технологій. Тому, єдиного визначення даного поняття не існує. На думку автора, під «адміністративним ресурсом» слід розуміти комплекс додаткових можливостей, якими володіє кандидат для здійснення впливу на виборчий процес. Разом з тим, законний або незаконний характер адміністративного ресурсу полягає в тому, на досягнення яких цілей він спрямований. Крім того, існує ряд причин, які актуалізують

потребу застосування та дії адміністративного ресурсу. На наш погляд, вони мають суто внутрішній характер та відображають загальні тенденції суспільно-політичного життя громадян певної території.

Аналіз виборчих кампаній в Південному регіоні України дає підстави стверджувати, що в розрізі української реальності адміністративний ресурс широко засовується представниками провладних сил. Кандидати почали використовувати дані методи впливу на електорат, починаючи з виборів 2002 р. Проте, як засвідчила практика – застосування адміністративного ресурсу не є запорукою перемоги. Тому, зважаючи на це, можна говорити, що серед українських виборців спостерігається тенденція до: 1. обробки зовнішньої політичної інформації; 2. активізації когнітивних функцій індивіда; 3. поступового переходу до осмислення та раціоналізації ходу виборчого процесу.

Бібліографічні посилання:

1. **Бучин М. А.** Адміністративний ресурс: суть та типологія [Електронний ресурс] / М. А. Бучин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. – Львів, 2007. – Вип. 19 – С. 56-62. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/handle/123456789/25358>

2. **Бучин М. А.** Передвиборна агітація в Україні та адміністративний ресурс: правові аспекти / М. А. Бучин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. праць. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства НАН України, 2006. – Вип. 17. – С. 66-71.

3. **Видрін Д.** Пентаграма – 2002. Формула особливостей парламентської виборчої кампанії [Електронний ресурс] / Д. Видрін // Дзеркало тижня. – 2001. – № 39 (363). – С. 4. – Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/pentagrama-2002formula_osoblivostey_parlamentskoyi_viborchoyi_kampaniyi-25969.html

4. **Радченко О.** Інституціональна взаємодія народоладдя та органів державної влади на виборах [Електронний ресурс] / О. Радченко // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління Х., 2004. – Режим доступу: http://myalibi.at.ua/publ/disertaciji_z_pravoznavstva/radchenko_oleksandr_vitalijovich_institucijna_vzaemodija_narodovladdja_ta_organiv_derzhavnoji_vladi/12

5. **Ніколаєнко Н. О.** Адміністративний ресурс: політико-правові проблеми протидії в сучасній політичній практиці / Н. О. Ніколаєнко. Монографія. – Миколаїв, МНУ, – 2011. – С. 392 с.

6. **Яцунська О. О.** Миколаїв від перебудови до незалежності: історико-політичний аналіз / О. О. Яцунська – Миколаїв, 2007. – 296 с.

7. **Параманов Д.** Административный ресурс в избирательных кампаниях / Д. Параманов, В. Кириченко – Ростов на Дону, 2003. – 80 с.

8. **Чуклинов А.** Административный ресурс как специфическая форма политической коррупции: специализированный учебный курс [Електронний ресурс] / А. Чуклинов / под редакцией доц. Е. Кобзевой. Саратов: Саратовский Центр по исследованию проблем организованной преступности и коррупции, 2004. – 50 с. – Режим доступу: http://keafd.ru/yourisprudenciya/fiutr/chuklinov_a_e_administrativnyj_resurs_kak_specificheskaja_forma_politicheskoi_korruptcii_spec_kurs_saratov_2004_50_s.html

9. **Жуков К. С.** Азбука избирательной кампании. Организационно-методические и социально-психологические аспекты [Електронний ресурс] / К. С. Жуков, А. Д. Карнышев – М. : ИМА-пресс, 2001. – 328 с. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/190549/>

10. **Тищенко Ю.** Застосування адміністративного ресурсу під час виборчих кампаній у сільській місцевоті / Ю. Тищенко // Як голосують селяни? Забезпечення усвідомленого вибору – К. : Укр. незалеж. центр політич. дослідж., 2005 – С. 80-92.

11. Деякі примхи партійного рекламування у період виборів [Електронний ресурс] // Research Update. – 18 лютого 2002. – №7/255. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1842&mode=thread&order=0&thold=0>

12. Вимкнули світло – чекай на приїзд Ющенка [Електронний ресурс] – 27 лютого 2002. – Режим доступу: www.pravda.com.ua/news/2002/2/27/21499.htm

13. Политическая элита украинских регионов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://srch.slav.hokudai.ac.jp/ukrregions/data/141.html>

14. Гриневецкий Сергей Рафаилович [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/ukrregions/data/82.html>

15. Выборы 2006 в оценках экспертов [Електронний ресурс] // Политический портрет Украины – 2007. – № 37-38. – С. 96-111. – Режим доступу: http://old.dif.org.ua/modules/pages/files/page_1-151_14_11_07.pdf

16. **Чебаненко О.** Місцеві вибори – 2010: загальнонаціональні тенденції / О. Чебаненко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.parlament.org.ua/upload/docs/Local%20Election->

17. **Бойко А.** Місцеві вибори – 2010: Одеська область / А. Бойко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.parlament.org.ua/upload/docs/Local%20Election-2010-ua.pdf>

18. **Білий Д.** Місцеві вибори – 2010: Херсонська область / Д. Білий [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.parlament.org.ua/upload/docs/Local%20Election-2010-ua.pdf>

УДК:321/01:342. 228

Е. В. Мамонтова

СИМВОЛ ТА СИМВОЛІЧНЕ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Робиться спроба систематизації теоретико-концептуальних підходів у вивчення символічної складової світу політики, накопичених протягом останніх десятиріч у царині політичної теорії. Визначаються на цій основі нові напрямки розвитку знань про місце та роль символу у політичному процесі.

Ключові слова: символ, політологія, підхід.

Осуществляется попытка систематизации теоретико-концептуальных подходов в изучении символической составляющей мира политики, аккумулированных на протяжении последних десятилетий в рамках политической теории. Определяются на этой основе новые направления развития знаний о месте и роли символа в политическом процессе.

Ключевые слова: символ, политология, подход.

It attempts to systematize theoretical and conceptual approaches to the study of the symbolic component of the political world, accumulated over the past decades in the political theory. New developments in knowledge about the place and role of the symbol in the political process are determined on this basis.

Keywords: symbol, political science, approach.

© Е. В. Мамонтова, 2012

Положення про те, що соціальний світ носить знаковий, символічний характер, не є новим у гуманітарному знанні. Людина існує у світі, створеному людиною, у світі, універсальним структуроутворюючим елементом якого є символ. Інтерпретуючи запропонований Е. Касієром варіант філософської формули визначення істинної природи людського: «Людина – істота символічна», М. К. Мамардашвілі визначає, що сама людина і є символом: «Людина – це не одне, і не інше, людина – символ (через дефіс)... Символи – це свого роду прожектори, що вказують на наше залучення у щось. Це непрямі знаки та водночас непрямий, опосередкований погляд на самого себе» [1, с.5]. Розуміння світу як символічної реальності вимагає виявлення специфіки символічного виробництва у різноманітних сферах соціального життя. Адже символізація – це не тільки явище індивідуального порядку. Як феномен колективної свідомості вона є елементом традиції, і, водночас, одним з факторів духовного, ідеологічного та політичного розвитку суспільства. Останнє й робить актуальним всебічний аналіз місця та ролі символу і символізації у становленні моделей політичної організації суспільства та у функціонуванні механізмів управління суспільством.

Слід відзначити, що аналіз неінституційних аспектів соціально-політичного життя, зокрема, його політико-управлінської складової, вимагає особливої логіки дослідження. Символічний компонент політико-управлінської сфери може бути концептуалізованим у різних контекстах: соціокультурному (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Л. Морган, Е. Тейлор, Дж. Фрейзер та ін.), психоаналітичному та психоантропологічному (Ф. Боас, К. Гірц, М. Мід, Л. Уайт, З. Фрейд, К. Юнг та ін.) культурософському (М. Гайдегер, Е. Касієр, С. Лангер, О. Шпенглер, К. Ясперс та ін.), інтрепритативному (Г. Гадамер, Е. Гуссерль, У. Еко, О. Лосєв, Ю. Лотман, П. Рикер та ін.), структуралістському та пост структуралістському (Р. Барт, Ж. Лакан, Л. Леві-Брюль, К. Леві-Стросс, М. Фуко та ін.), соціоконструктивістському (П. Бергер, К. Берк, Ж. Бодрійар, П. Бурдьє, М. Кун, Т. Луман, Дж. Мід, М. Мосс, У. Уорнер, а. Щюц та ін.) тощо. Вищезазначені підходи не тільки відрізняються за методологією дослідження, алей часто є принципово відмінними за своєю парадигматикою.

Дане становище є характерним й, власне, для сучасного політологічного дискурсу. Символ та символічне у фокусі сучасної політичної теорії, як правило, розглядаються як допоміжні